

Проценка на пристапот до еколошка правда за граѓаните

ПРОЕКТ: ЕДНАКОВ ПРИСТАП ЗА ЕФЕКТИВНА ПРАВДА

Проектот е финансиран од Европската Унија

Публикација на проценката за пристапот до еколошка правда за граѓаните

Проект : Еднаков пристап за ефективна правда

Проектот е финансиран од Европската Унија преку грантовата шема „Зајакнување на влијанието на граѓанското општество за ефективни реформи во правосудството“

Автори:

Наташа Амдију

Кристина Најдовска

Наташа Доковска

Одобрено од:

Претседателот на Центарот за Еколошка Демократија ФЛОРОЗОН

Кирил Ристовски

Скопје, 2019

Оваа публикација е изготвена со поддршка од Европската Унија. Содржината, ставовите и мислењата се одговорност на авторите и на ниту еден начин не го рефлектираат ставот на Европската Унија.

Содржина

Извршно резиме	3
Методологија	4
Случај ОХИС	6
Вовед	6
Контекст	6
Основ за поведениот управен спор	7
Заклучок	9
Случај ТОПИЛНИЦА (ИНВЕСТИТОР МЕТРУДХЕМ ДООЕЛ)	11
Вовед	11
Контекст	11
Основ за поведување на управниот спор	13
Заклучок	16
Случај УРБАНИСТИЧКИ ПЛАНОВИ	18
Вовед	18
Контекст	18
Основа за поведување на Уставен спор	19
Заклучок	25
Случај МАКСТИЛ	27
Вовед	27
Контекст	27
Основ за поднесената кривична пријава	28
Заклучок	29
Случај ТЕЦ ОСЛОМЕЈ	30
Вовед	30
Контекст	30
Основ за поведување на управниот спор	31
Заклучок	35
Случај ЈУГОХРОМ ФЕРОАЛОЈС ДОО	37
Вовед	37
Контекст	37
Основ за поднесената кривична пријава	38
Заклучок	39

Извршно резиме

Оваа публикација ги презентира случаите кои авторите ги колектираа и анализираа за да го оценат пристапот до еколошка правда во поглед на неколку важни случаи за целокупната јавност. Публикацијата е изработена од тим на надворешни експерти ангажирани во рамките на проектот „Еднаков пристап за ефективна правда“. Проектот е спроведуван од Здружението на граѓани ФЛОРОЗОН Центар за Еколошка Демократија од Скопје во партнерство со Environmental Law and Management Association EMLA од Унгарија. Проектот е финансиран од Европската Унија преку грантовата шема „Зајакнување на влијанието на граѓанското општество за ефективни реформи во правосудството“, EuropeAid/159467/ID/ACT/MK, број на договор 12-6208/1.

Содржината на оваа публикација ја сочинуваат неколку судски случаи – за Охис, за Макстил, за урбанистичките планови, за Југохром, за ТЕЦ Осломеј и Топилница Велес.

Разгледувана е разврската или недостатокот од истата на секој од случаите, како и најважните податоци и факти за тужбите.

Проектот во чии рамки се изготви оваа публикација има главна цел да придонесе кон креирање независно, непристрасно, ефикасно, квалитетно и транспарентно судство, одговорно за заштита на индивидуалните права и слободи на граѓаните, притоа овозможувајќи и заштита на јавниот интерес. Таргет групите во проектот се граѓанските организации, претставници од Министерството за Правда, Академијата за судии и јавни обвинители, адвокатската комора, Правниот Факултет и Канцеларијата на Народниот Правобранител. Крајните корисници пак, се граѓанските организации, граѓаните, ранливите и маргинализираните групи на општеството.

Анализата ја сочинуваат 6 разнолики судски случаи во однос видот на постапката, подносителите на тужби, предметот и основот за поведување на спорот, како и исходот од истите. Заедничко за сите овие судски случаи е дека се од областа на заштита на животната средина и просторно планирање, односно примена на еколошко право. Преку анализите на судските случаи јасно може да се види примената односно непримената на материјалното право и утврдување на фактичката состојба.

Методологија

Целта на оваа публикација е информирање на јавноста за исходот на судските постапки и донесените одлуки за предмети од областа на животната средина.

Врз основа на направениот *Документ за приказ на моменталната состојба во Република Северна Македонија: Пристап до правда од областа на животната средина – бесплатна правна помош како алатка за подобрување на состојбите*, коментарите и сугестиите на Националното Координативно Тело, како и врз основа на изготвената *Компаративна анализа на постоечки модели на правна помош во и надвор од ЕУ и најдобри практики*, најпрво се пристапи кон мапирање на најголемите индустриски капацитети кои се рангирани и како најголеми загадувачи.

Преку мапирањето и прибавените податоци и информации се избраа случаи за анализа преку кои може да се разгледа и анализира пристапот до правда од повеќе аспекти. При изборот на конкретните судски случаи во предвид беше земена и достапноста на материјалите и списите од конкретните предмети за да може подетално да се навлезе во текот на дејствијата кои редоследно се одвивале во постапките. Во анализираните студии на случаи постои баланс помеѓу постапките за пристап до правда, така што подносителите на тужби се од различна структура. Оттука, анализирани се конкретни индивидуални тужби, постапки во кои како тужител се јавува здружение на граѓани, како и судски/кривични постапки кај кои како подносител се јавуваат политички партии.

Анализата на судски случаи не се основа само на шареноликоста, гледано од аспект на профилот на подносителот на тужбеното барање, туку и на разновидноста на поведениот спор, како и исходот на истиот. Целта е да се согледа начинот на постапување на различни судии за исти предмети и одлуките кои тие ги донеле.

Во случајот ОХИС како подносител/тужител е Државниот инспекторат за животна средина при МЖСПП. Предмет на тужбеното барање е поништување на Решение на Комисијата за решавање во втор степен по жалби на решенијата издадени од Државниот инспекторат. Исходот на ова тужбено барање е пресуда со која тужбата е отфрлена како недозволена.

Вториот случај кој е разгледан во оваа анализа на судски случаи е Случај Топилница (инвеститор Метрудхем Дооел). Поведен е управен спор пред Управниот суд против Метрудхем ДООЕЛ, а како тужител се јавува Еколошко Друштво Вила Зора. Предмет на тужбеното барање е Решението на Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен Бр.0807-58 од 26.07.2012 година, односно основот на тужбеното барање е погрешна примена на материјалното право, погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба и повреда на правилата на постапката.

Предметот на третата анализа на судски случај е иницијатива пред Уставниот суд против одлука за донесување на Детален урбанистички план за Градска четврт

„306“, опфат помеѓу бул. „Партизански одреди“, ул.„Московска“, бул.„Македонија“ и бул. „8-ми Септември“, Општина Карпош-Скопје, бр. 09-89/3 од 05.01.2016 година. Основот за поведување е Одлука за донесување на Детален урбанистички план за Градска четврт „306“, опфат помеѓу бул. „Партизански одреди“, ул. „Московска“, бул. „Македонија“ и бул. „8-ми Септември“, Општина Карпош-Скопје, бр. 09-89/3 од 05.01.2016 година.

Во четвртиот судски случај МАКСТИЛ, подносител на кривичната пријава е Политичка партија Демократска обнова на Македонија. Основ е заштита на околината од штетните влијание по човековото здравје.

Петтиот случај е поведен управен спор против Државна Комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен, каде предмет на тужбеното барање е оспорување на Решение на Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен ТЕЦ ОСЛОМЕЈ, со основ поради погрешна примена на материјалното право и погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба. Подносител на тужбеното барање е Еколошкото здружение на граѓани Фронт 21/42.

Последната анализа на студијата на случаи се однесува на поднесената кривична пријава против Југохром Фероалојс ДОО. Основот за поднесување на кривична пријава е прекршување на член 218 од Казнениот Законик, Загадување на животната средина и природата и Загрозување на животната средина со отпадни материји, член 230 од истиот. Како подносител се јавува Политичка партија Демократска Обнова на Македонија. До изготвувањето на оваа студија, исходот на оваа кривична пријава остана непознатат.

Со покренување на ваквите постапки, медиумската покриеност и информирање на јавноста, се врши притисок на надлежните државни органи да реагираат, макар и задоцнето во насока на затварање на капацитетите кои не ги почитуваат или прекршуваат законските регулативи. Затварањето на Југохром Фероалојс ДОО е пример за тоа.

Со актуелизацијата на прашањето од областа на животната средина се очекува во иднина драстично да биде зголемен бројот на судските спорови по овој однос.

Случај ОХИС

Подносител/Тужител: Државен инспекторат за животна средина при МЖСПП

Против: Решение на Комисија за решавање во втор степен по жалби на решенијата издадени од Државниот инспекторат

Предмет: Поништување на Решение на Комисија за решавање во втор степен по жалби на решенијата издадени од Државниот инспекторат

Исход: Со пресуда тужбата е отфрлена како недозволена

Вовед

Во оваа студија на случај се разгледува Тужбеното барање поднесено на 28.12.2011 година против Решение на Комисија за решавање во втор степен по жалби на решенијата издадени од Државниот инспекторат за АД „Органско хемиска Индустрија Наум Наумовски Борче,, од Скопје од тужителот Државен инспекторат за животна средина при МЖСПП. Предмет на тужбеното барање е Поништување на Решение на Комисија за решавање во втор степен по жалби на решенијата издадени од Државниот инспекторат.

Контекст

Македонски хемиски гигант од балкански рамки, холдинг во кој имаше 5 големи хемиски фабрики и уште 8 друштва, производител на артикли од базична хемија, инсектициди и пестициди, фамозната македонска „Билјана“, бои и лакови, е-стакло, преку цевки, гранулати, до козметика. Некогашната моторна сила на Македонската економија фактор за развој на индустријата. По распадот на СФРЈ пред 25 години, се мачеше и не успеа да фати правец и да се консолидира. Голготата во која хемискиот гигант на поранешниот систем се сведе на мала манифактура која зависеше и чекаше токму од оние кои преку увоз на разноразни продукти го доведоа до пропаста Органска-хемиска индустрија „Наум Наумовски – Борче“, некогашна гордост на македонска индустрија, сега фирма во стечај чија иднина зависи од доверителите и е речиси извесно дека епилогот ќе биде ликвидација. ОХИС, македонскиот гигант од кого остана само името и споменот дека „едно време“ го переше целиот балкански полуостров.

Илјадници тони линдан во две депонии во Охис е складиран уште во седумдесетите години од минатиот век, кога поради загриженост од неговите ефекти, на светски ниво почнува да се намалува нивото на производство, а во Охис веќе го имало произведено во големи количество.

Охис е на врвот на листата на “Еколошки бомби”.

Линданот е детектиран во воздухот, подземните води и во почвите, токсините од пестицидот се присутни и на крововите и фасадите на зградите на фабриката. Линданот е токсична канцерогена супстанца која го загадува воздухот, почвите и подземните води во главниот град Скопје, во светот забранет е за користење од 2006 година, ставен и на листата Перзистентни органски супстанции според Стокхолмската конвенција на Обединетите нации. Истражувањата покажуваат дека 470.000 жители на Скопје секојдневно се изложени на историски натрупаниот пестицид.

За отстранување на големата депонија допрва треба да бидат обезбедени средства, иако повеќе од четириесет години илјадници тони линдан е оставен на отворено во дворот на ОХИС оддалечен нецели шест километри од центарот на Скопје.

Во научните истражувања за загадувањето од линданот професорот Трајче Стафилов од Институтот за хемија на Природно-математичкиот факултет во Скопје, вели дека од депониите на ОХИС токсинот се разнесува во воздухот како фини честички кои потоа ги вдишуваме и внесуваме во нашиот организам.¹

Наодите во документите од истражувањата покажуваат дека површинскиот слој на земјата, во длабочина од околу еден метар, е под влијание на линаданот во најголемиот дел во околината на ОХИС.

Европската Унија пред повеќе од десет години донирале средства за изработка на Физибилити студијата во која се наведени повеќе алтернативи како да се реши проблемот, но потоа изработени се и други понови студии кои даваат решенија за наставата еколошка катастрофа.

„Најбезбедното решение во Физибилити студијата е да се спакува целиот материјал, независно што е над 30 илјади тони, и да се транспортира во некоја од западните земји каде постојат фабрики за уништување на таков вид на отпад“, вели Стафилов.²

Голем број на невладини организации крена глас кон што побрзо решавање на оваа “жешка точка” на еколожијата во Р.Северна Македонија.

Основ за поведениот управен спор

Државниот инспекторат за животна средина при Министерството за животна средина и просторно планирање со Решението бр.1302-10083 од 21.11.2011 година под точка 1 му наредил на АД „Органско хемиска Индустрија Наум Наумовски Борче „ од Скопје веднаш по приемот на решението да ги прекине активностите на демонтирањето на погоните ПАН 1, ПАН 2 и ПАН 3 и во рок од 30 дена да изврши генерална еколошка ревизија за демонтирањето на производствените погони ПАН 1, ПАН 2 и ПАН 3 кои во моментот на увидот се демонтирале, а претставувале дел од технолошкиот процес на

¹ <https://www.slobodnaevropa.mk/a/%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BA%D0%B8%D0%BE%D1%82-%D1%83%D0%B1%D0%B8%D0%B5%D1%86-%D0%BE%D0%B4-%D0%BE%D1%85%D0%B8%D1%81/29929010.html>

² <https://www.slobodnaevropa.mk/a/%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BA%D0%B8%D0%BE%D1%82-%D1%83%D0%B1%D0%B8%D0%B5%D1%86-%D0%BE%D0%B4-%D0%BE%D1%85%D0%B8%D1%81/29929010.html>

АД „Органско хемиска Индустија Наум Наумовски Борче“ од Скопје, додека под точка 2 му наредил изработката на генералната еколошка ревизија да биде извршена од физичко лице кое поседува сертификат за еколошки ревизор или правно лице кое е регистрирано за вршење на еколошки ревизии. Второстепениот орган - Комисија за решавање во втор степен по жалби на решенија издадени од Државен инспекторат за животна средина при Министерството за животна средина и просторно планирање со Решението бр.07-10083/10 од 28.12.2011 година го поништил Решението бр.1302-10083/10 од 21.11.2011 година на Државниот инспекторат за животна средина при Министерството за животна средина и просторно планирање.

Судот постапувајќи по тужбата на тужителот Државен инспекторат за животна средина при Министерството за животна средина и просторно планирање со која побара поништување на Решението на Комисија за решавање во втор степен по жалби на решенија издадени од Државен инспекторат за животна средина при Министерството за животна средина и просторно планирање бр.07-10083/10 од 28.12.2011 година утврдил дека истата е недозволена.

Судот во конкретниов случај сметал дека Државен инспекторат за животна средина при Министерството за животна средина и просторно планирање не е носител на права и обврски за кои се решавало во управната постапка, па од таму тужителот нема својство на странка ниту во постапката пред Управниот суд.

Исто така, судот сметал дека второстепениот орган постапил согласно член 242 од Закон за општата управна постапка. Имено, во овој член е предвидено „кога второстепениот орган ќе утврди дека во првостепената постапка фактите се нецелосно или погрешно утврдени, дека во постапката не се водело сметка за правилата на постапката што би биле од влијание врз решавањето на работата или дека диспозитивот на побиваното решение е нејасен или во противречност со образложението, тој ќе ја надополни постапката и ќе ги отстрани изложените недостатоци сам или преку првостепениот орган или некој замолен орган. Ако второстепениот орган најде дека врз основа на фактите утврдени во надополнетата постапка работата мора да се реши поинаку отколку што е решена со првостепено решение, тој со свое решение ќе го поништи првостепеното решение и сам ќе ја реши работата.

Ако второстепенот орган најде дека недостатоците на првостепената постапка побрзо и поекономично ќе ги отстрани првостепениот орган, тој со свое решение ќе го поништи првостепеното решение и предметот ќе му го врати на првостепениот орган на повторна постапка.

Во тој случај, второстепениот орган е должен со своето решение да му укаже на првостепениот орган во кој поглед треба да се надополни постапката, а првостепениот орган е должен во се да постапи по второстепеното решение и без одлагање, а најдоцна во рок до 30 дена од денот на приемот на предметот да донесе ново решение. Против новото решение странката има право на жалба.

Од оваа одредба судот сметал дека во конкретниот случај првостепениот орган имал обврска да постапи по второстепеното решение, а немал никакво право да се смета себе си како странка и да поведе управен спор пред надлежниот суд. Од тие причини, судот со Пресуда У-3.бр.35/2012 од 20.04.2012 година ја отфрлил тужбата на

тужителот како недозволена, со правна поука за жалба во рок од 15 дена од денот на доставувањето на истата, преку Управен суд до Виш управен суд.

Во образложението на пресудата на судот кој решавал во совет од тројца судии – претседател на советот и двајца судии членови на советот, судот ги цитирал законските одредби според кои се наведува кој може да биде странка во управната постапка, односно на кои субјекти може да им се признае такво својство во определени случаи, па така: Согласно член 46 од Законот за општа управна постапка „странка во управната постапка е лице по чие барање е поведена постапката или против кое се води постапката, или кое заради заштита на своите права или интереси има право да учествува во постапката“. Во член 47 став 2 од истиот закон е предвидено државни органи, деловна единица на претпријатија, здруженија, населба, група лица и др. кои немаат својство на правно лице можат да бидат странки ако можат да бидат носители на правата и обврските за кои се решава во управната постапка. И во Законот за управни спорови во член 3 став 2 е предвидено државен орган, подружница или друга деловна единица на трговско друштво, населба и слично или група лица иако немаат својство на правно лице можат да поведат управен спор ако можат да бидат носители на правата и обврските за кои се решава во управната постапка. Согласно горенаведеното, судот смета дека тужителот нема активна легитимација за водење на спорот, бидејќи во никој случај не може да се јави како странка во постапката.

Од сите погоренаведени причини, Управниот суд одлучил дека тужбата на тужителот е недозволена, и како таква со одлука ја отфрлил.

Заклучок

Судските лавиринти низ кои поминуваат граѓаните на Р.Северна Македонија за да стигнат до правда се не се лесни ниту за добрите познавачи на правото и правниот систем. Правото на здрава и чиста животна средина е загарантирано со Уставот на Р. С. Македонија како и што е дефинирано и според Програмата на Обединетите нации за животната средина како „секое прогласување на животна средина од одреден квалитет како човеково право“.

Преку оваа студија на случај се согледа дека процесот преку кој граѓанинот може да ги одбрани своите права, како и предностите и недостатоците со кои се соочува нашата законодавна легислатива. За жал, сеуште е мало или скоро незабележливо граѓанин/граѓани да поведе/поведат спор против државата во делот на животна средина. Долгите и скапи процедури се само уште една причина повеќе за неможноста и недостапноста за поведување на спор.

Заради анализа на овој судски случај, најпрво се изврши преглед на законските одредби од Законот за општата управна постапка, особено во делот на активна легитимација како и Законот за животната средина и Законот за Управните спорови. Судската практика за жал не е доволно достапна за јавноста, како би можело целосно и детално да ги разгледаме сите чекори кои биле превземени за гигантот ОХИС. Судските пресуди кои ни се достапни беа пребарувани и превземени од официјалната веб страница на Судскиот Портал на Република Северна Македонија

<http://www.vsrn.mk> . Иако овој портал е направен со цел за објавување на сите одлуки, за жал одлуките се објавуваат или со задоцнување или воопшто не се објавуваат.

Сепак, може да заклучиме дека недоразбирањата и различното толкување на законските одредби во одредени ситуации создаваат меѓусебен конфликт на државните органи, организации и институции. Наместо истите да соработуваат, да се дополнуваат и усогласуваат, поради недоволно познавање на проблематиката и законските решенија се создава конфликт помеѓу нив, кој во конкретниов случај резултирал со поведување на управен спор.

Случај ТОПИЛНИЦА (ИНВЕСТИТОР МЕТРУДХЕМ ДООЕЛ)

Управен спор

Тужител: Еколошко Друштво Вила Зора

Тужен: Метрудхем ДООЕЛ

Предмет: Тужба против Решението на Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен Бр.0807-58 од 26.07.2012 година

Основ: Погрешна примена на материјалното право, погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба и повреда на правилата на постапката.

Вовед

Тужителот, Еколошко друштво Вила Зора, повел управен спор против Метрудхем ДООЕЛ (Топилница за олово и цинк од Велес). Тужбата се поведува против Решението на Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен Бр.0807-58 од 26.07.2012 година поради погрешна примена на материјалното право, погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба и повреда на правилата на постапката.

Контекст

Топилницата за цинк и олово „Злетово“ е лоцирана во градот Велес. Појдовната основа во програмирањето (1960 година) била изградба на капацитет што ќе овозможи преработка на оловно – цинковите концентрати од рудниците за олово и цинк „Злетово – Саса“. Изградена била од 1971 – 1973 година, ваквиот рок на изградба за условите што владееле кај нас претставувал своевиден рекорд, особено кога се земаат во предвид бројот, големината и сложеноста на објектите. Топилницата за прв пат ги запали печките за олово и цинк на 10-ти октомври 1973 година и нејзиното работење траеше скоро 30 години. Во 2003 година конечно згасна производствената линија на тогашниот металуршки комплекс.

Тоа на некој начин претставуваше олеснување за граѓаните, но денес оваа локација претставува напуштена пост – индустриска територија. Иако оџаците на фабриката не работат веќе 15 години и сите обиди за нејзино рестартирање пропаднаа, според многубројните долгогодишни истражувања таа сеуште се одразува врз здравјето на луѓето.

Проучувајќи го детално новиот процес, кој мошне брзо се пробиваше во светот на обоената металургија, беше донесена одлука Топилницата во Титов Велес да се гради врз основа на системот на “Imperial Smelting Process”. Со оваа англиска фирма во јули 1964 година беше заклучен договор за лиценца и услуги, а во октомври 1965

година Стопанската банка на Македонија од Скопје донесе решение за финансирање на изградбата на Топилницата.

Проектирањето на сите објекти во Топилницата го изврши реномираната проектантска куќа „Машинопројект“ од Белград, а работите од градежен и монтажен смер претежно им беа доверени на претпријатијата од Македонија. Работата околу изработката и монтажата на опремата и челичната конструкција за рафинеријата за цинк и кадмиум, рафинеријата за олово и системот за истовар и транспорт на суровините, како подлифиранти на „Прогрес Инвест“, ја извршија претпријатијата „Ремонт Монтажа“ – Тузла, „Иво Лола Рибар“ – Белград, „Цер“ – Чачак, „14-Октобар“ – Крушевац и „Минел“ од Белград. Сидането на огнено и кисело-отпорниот материјал на сите објекти во Топилницата го изведе „Ватростална“ од Зеница.

Крајот на март 1973 година го означува завршувањето и потврдувањето на технологијата во синтер постројката и фабриката за производство на сулфурна киселина, а крајот на јуни истата година на високата печка и двете рафинерии за рафинирање на основните производи – цинкот и оловото. До крајот на 1973 година беа испробани и пуштени во погон рафинеријата за кадмиум и постројката за преработка на меѓупродуктите во рафинеријата за олово. За изградбата на целиот комплекс на Топилницата се инвестирани 720 милиони денари. Топилницата за цинк и олово „Злетово“ – Титов Велес, ја сочинуваат вкупно 70 објекти, кои ако ги поделиме во три групи ја даваат следнава слика: во групата големи објекти спаѓаат 15, во објекти од средна големина 25 и во групата од помала големина 30 објекти. Според ранг листата за најголеми објекти се сметаат Пржилницата на концентрати, комплексот на Империјал Смелтинг печката, рафинеријата за олово, рафинерија за цинк и кадмиум, фабриката за сулфурна киселина и транспортниот систем.

За одвод на пречистените води во реката Вардар е изграден колектор во должина од 1 километар, а низ кругот на фабриката повеќе километри разводна водоводна и канализациона мрежа. Ископана е земја и до одредено место однесена 340.000 кубни метри. Произведени се и монтирани 7000 тони челична конструкција. Во вкупните инсталации на постројките е монтирана 7000 тони увозна и 3000 тони домашна опрема. Вградени се околу 5500 тони огнено отпорен и кисело отпорен материјал.³

Заради разгледување на овој судски случај, најпрво се изврши преглед на законските одредби од Законот за општата управна постапка, за управните спорови, како и Законот за животната средина, како релевантен закон, како и извештаи од Центарот за јавно здравје на Република Северна Македонија. Судската практика за жал не е доволно достапна за јавноста, како би можеле целосно и детално да ги разгледаме сите чекори кои биле превземени за Топилницата за цинк и олово - Велес. Судските пресуди кои ни се достапни беа пребарувани и превземени од официјалната веб страница на Судскиот Портал на Република Северна Македонија <http://www.vsrn.mk>. Иако овој портал е направен со цел за објавување на сите одлуки, за жал одлуките се објавуваат или со задоцнување или воопшто не се објавуваат.

³ http://marh.mk/topilnica_olovo_cink_veles/

Во повеќе наврати, по електронски и телефонски пат, се обидовме да ги контактираме дел од лицата директно вклучени во конкретниот судски спор, но за жал до денес (ноември 2019 година) не е добиен повратен одговор.

Основ за поведување на управниот спор

Инвеститорот Метрудхем ДООЕЛ од Скопје до Министерството за животна средина и просторно планирање доставил Известување за намера за изведување на проектот Топилница за олово и цинк Велес.

Согласно член 80 од Законот за животната средина, секое правно и физичко лице (инвеститор) кое има намера да спроведува проект (Предмет на оцената на влијанијата врз животната средина се проектите кои поради нивниот карактер, обем или локацијата на којашто се изведуваат можат да имаат значително влијание врз животната средина-член 77 став 1 од законот за животната средина) е должно, до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина (Министерството за животна средина и просторно планирање), да поднесе **известување** за намерата за спроведување на проектот, како и негово мислење за потребата од оцена на влијанието на проектот врз животната средина (во натамошниот текст: известување). Инвеститорот е должен известувањето да го поднесе до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина во писмена и во електронска форма. Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, во рок од десет дена од денот на приемот на известувањето, го известува инвеститорот за потребата од дополнување на известувањето. Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ги пропишува информациите што треба да ги содржи известувањето. Пропишаните информации треба да бидат доволни за органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина да може да ја утврди потребата од оцена на влијанијата на проектот врз животната средина.

Во конкретниот случај, за ваквото известување кое било објавено на веб страната на Министерството биле известени Општината Велес и Еколошкото друштво Вила Зора.

Согласно член 81 од законот за животната средина, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина со решение го известува инвеститорот за потребата од оцена на влијанието на проектот врз животната средина. Врз основа на известувањето, инвеститорот поднесува барање за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина. Решението се објавува во рок од пет работни дена од денот на донесувањето. Против решението, инвеститорот, засегнатите правни или физички лица, како и здруженијата на граѓани формирани за заштита и за унапредување на животната средина, можат да поднесат жалба до Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен, во рок од осум дена од денот на објавувањето на решението.

Во конкретниот случај, постапувајќи по известувањето, Министерството за животна средина и просторно планирање на ден 30.05.2012 година донело Решение за утврдување на потребата од оцена на влијанието врз животната средина Бр.11-1596/16. Со ова Решение се утврдува потребата од оцена на влијанието врз животната средина на проектот Топилница за олово и цинк, во општина Велес, за потребите на инвеститорот Метрудхем ДООЕЛ од Скопје и согласно член 81 став 4 од Законот за животна средина по добивањето на Решението се задолжува инвеститорот да поднесе барање за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина до Министерството за животна средина и просторно планирање. Незадоволен од ова решение сега тужителот на ден 08.06.2012 година поднел жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен. На ден 03.07.2012 година Министерството за животна средина и просторно планирање донело Заклучок Бр. 11-6705/1 со кој се прекинува постапката за оцена на влијанието на проектот врз животната средина поведена со известување за намера за изведување на проектот Топилница за олово и цинк Велес од 30.05.2012 година, при што е определено дека прекилот ќе трае до донесување на одлуката од Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен. На ден 26.07.2012 година Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен го носи сега оспореното Решение Бр.0807-58 со кое ја одбива жалбата на сега тужителот изјавена против Решението бр.11-1596/16 од 30.05.2012 година како неоснована.

Судот во конкретниот управен спор на нејавна седница од расположливите докази го утврдил следното:

Со оспореното решение означено во изреката на Пресудата се одбива како неоснована жалбата изјавена од Еколошко Друштво Вила Зора од Велес против Решението Бр.11-1596/16 од 30.05.2012 година донесено од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање. Тужителот Еколошко Друштво ВИЛА ЗОРА на ден 06.09.2012 година со препорачана пратка до Управниот суд поднел тужба против Решението на Државна комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен Бр.0807-58 од 26.07.2012 година поради погрешна примена на материјалното право, погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба и повреда на правилата на постапката. Тужениот орган во одговор на тужбата останал кон наводите на оспореното решение и предложил тужбата да се одбие како неоснована. Судот постапувајќи по тужбата на тужителот, а врз основа на списите по предметот, утврдил дека:

Тужбата на тужителот е неоснована. Во конкретниот случај, видно од списите по предметот е дека Судот утврдил дека вака донесеното решение е правилно и законито, односно со истото не е сторена повреда на законот на штета на тужителот. Имено, согласно член 37 став 1 од Законот за управните спорови („Сл.весник на Република Северна Македонија“ бр.62/2006 и бр.150/2010), законитоста на оспорениот управен акт судот ја испитува во границите на барањето од тужбата, но притоа не е врзан со причините на тужбата. Според одредбата од член 80 од Законот за животна средина („Сл.весник на РМ“ бр.53/2005, бр.81/2005, бр.24/2007, бр.159/2008, бр.83/2009, бр.48/2010, бр.124/2010, бр.51/2011 и бр.125/2012), секое правно и физичко лице кое има намера да спроведува проект за кој постои веројатност дека е опфатен со членовите 77 и 78 став (1) алинеја 2 од овој закон (во натамошниот

текст: инвеститор) е должно, до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, да поднесе известување за намерата за спроведување на проектот, како и негово мислење за потребата од оцена на влијанието на проектот врз животната средина (во натамошниот текст: известување). Инвеститорот е должен известувањето од ставот (1) на овој член да го поднесе до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина во писмена и во електронска форма. Според членот 81 од истиот закон, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина со решение го известува инвеститорот за потребата од оцена на влијанието на проектот врз животната средина. Врз основа на известувањето, инвеститорот поднесува барање за определување на обемот на оцената на влијанието на проектот врз животната средина. Во членот 90 од овој закон е предвидено дека, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина е должен да го објави: известувањето од членот 80 став (1) на овој закон во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија и на Интернет страницата на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина; решението од членот 81 став (4) на овој закон во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија, на Интернет страницата, како и на огласната табла во органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина; дека студијата за оцена на влијанијата на проектот врз животната средина од членот 83 на овој закон е подготвена и достапна за јавноста во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија, на локалната радио и ТВ-станица, а нетехничкиот извештај се објавува на Интернет страницата на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина; извештајот за соодветноста на студијата за оцена на влијанијата на проектот врз животната средина од членот 86 на овој закон во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија и на Интернет страницата на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина; решението од членот 87 став (1) на овој закон со кое се дава согласност или се одбива барањето за спроведување на проектот во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија. на Интернет страницата, како и на огласната табла во органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина и местото и времето на одржување на јавната расправа од членот 91 на овој закон во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија и на локалната радио и ТВ-станица, кратка содржина на мислењето од членот 82 став (5) на овој закон во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија, на Интернет страницата, како и на огласна табла на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина.

Во конкретниот случај од списите по предметот произлегува дека, правилно постапил тужениот орган кога го донел оспореното решение со кое ја одбил жалбата на сега тужителот со оглед да првостепеното решение било донесено во законски спроведена постапка со правилна примена на одредбите од Законот за животна средина и Уредбата за определување на проекти и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапка за оцена на влијанието врз животната средина. Судот при одлучувањето, ги **ценел наводите на тужителот истакнати во тужбата дека фактичката состојба не е правилно утврдена со оглед да е**

поведена постапка за измена на ГУП за општина В., па не би требало да се прави студија за индустриски објекти на локација која не би се користела како индустриска зона по измените на ГУП, но ваквите наводи судот не ги прифатил како основани. Ова од причина што, се до донесувањето на измените на ГУП за град Велес се применува постојаниот ГУП од една страна, а од друга страна, пак, самата постапка за измена на ГУП е различна од постапката за оцена на влијанието на проектот врз животната средина, а доколку пак при спроведување на оваа постапка дојде до измена на ГУП, ризикот на ваквата измена го носи инвеститорот. Наводите, пак, дека на тужителот не му била дадена можност да учествува во управната постапка судот исто така не ги прифати како основани со оглед да видно од списите на предметот е дека тужителот бил известен дека Инвеститорот Метрудхем ДООЕЛ од С. до Министерството за животна средина и просторно планирање доставил Известување за намера за изведување на проектот Топилница за олово и цинк В. бр.11-1596/14 од 03.05.2012 година, истиот бил прифатен како странка во управната постапка со оглед да поднел жалба против првостепеното решение и второстепениот орган со сега оспореното решение одлучувал по поднесената жалба. Што се однесува до наводите на тужителот за последиците од планираниот проект, Судот најде дека правилно одлучил органот дека истите не се од значење за оваа постапка со оглед да и целта на самата постапка, не е реализација на проектот, туку оценување на влијанието на проектот врз животната средина пред У-3.бр. 525/2012 истиот да биде реализиран, така што од таа и таква оценка ќе зависи понатамошниот тек и исход на постапката за реализација, или со други зборови, фазата во која се наоѓа инвеститорот со оспореното решение е, всушност изработка и нарачка на физибилити студија, од чии наоди ќе може да се утврди дали и во кој степен реализација на одреден проект може да има влијание врз животната средина. Врз основа на претходно наведеното, Судот согласно со член 39-а став 1 од Законот за управните спорови, донел одлука како во изреката на пресудата. Пресудата е донесена во Управен суд на ден 03.10.2014 година под УЗ.бр.525/2012.

Судот ваквата пресуда со која го одбил тужбеното барање како неосновано ја донел во совет од тројца судии – претседател на советот и двајца судии членови на советот.

Во конкретниот случај не ни е познато дали е вложена жалба на пресудата.

Заклучок

Правото на здрава животна средина е загарантирано со највисокиот акт во државата – Уставот. Големите индустриски капацитети кои не се придржуваат кон законските прописи, нанесуваат ненадоместлива штета по животот и здравјето на луѓето. Пристапот до правда од областа на животната средина мора неселективно да им биде овозможен на сите граѓани, секогаш кога ќе се утврди повреда на ова.

Државата на национално, но многу повеќе на локално ниво, мора да покаже и конкретна заложба, преку конкретни мерки и активности во борбата против загадувањето на животната средина, а не само декларативно да се бори против големите загадувачи.

Една од најактуелните теми од областа на животната средина години наназад претставува Топилница Велес. Проследена со низа протести во вид на активно граѓанско движење, медиумски бум во врска со загадувањето и последиците од истото по здравјето и животот на граѓаните, низа тркалезни маси и заседавање на државниот врв во врска со истото доведоа до целосно затворање на можеби најголемата еколошка катастрофа во нашата земја. Последиците по здравјето на луѓето се чувствуваат и денес.

Судските органи активно преку бројни обуки и доусовршувања треба да ја зголемуваат својата стручност, ефикасност и ефективност во борбата против загадувањето на животната средина, секогаш кога ќе се најдат во ситуација да постапуваат и одлучуваат по предмети од оваа област.

Случај УРБАНИСТИЧКИ ПЛАНОВИ

Предмет: Иницијатива против одлука за донесување на Детален урбанистички план за Градска четврт „306“, опфат помеѓу бул. „Партизански одреди“, ул.„Московска“, бул.„Македонија“ и бул. „8-ми Септември“, Општина Карпош-Скопје, бр. 09-89/3 од 05.01.2016 година

Оснoв: Одлука за донесување на Детален урбанистички план за Градска четврт „306“, опфат помеѓу бул. „Партизански одреди“, ул. „Московска“, бул. „Македонија“ и бул. „8-ми Септември“, Општина Карпош-Скопје, бр. 09-89/3 од 05.01.2016 година.

Вовед

Поднесена иницијатива од Татјана Чакулев и Невена Георгиевска од Скопје, со Решение У.бр.95/2017 од 20 декември 2017 година, врз основа на која Уставниот Суд, повел постапка за оцена на постапка за оценување на уставноста и законитоста Одлука за донесување на Детален урбанистички план за Градска четврт „3 06“, опфат помеѓу бул. „Партизански одреди“, ул.„Московска“, бул.„Македонија“ и бул. „8-ми Септември“, Општина Карпош-Скопје, бр. 09-89/3 од 05.01.2016 година.

Контекст

Владеењето на правото и уредувањето и хуманизацијата на просторот и заштитата и унапредувањето на животната средина и на природата се темелни вредности на уставниот поредок на Републиката, во која смисла законодавецот со Законот за просторно и урбанистичко планирање пропишал прецизна регулатива во врска со планирањето на просторот, точно определувајќи ги плановите за просторно и урбанистичко планирање, нивната содржина и постапката за нивно донесување.

Изработка на стратегиска оцена за влијание врз животната средина и врз здравјето на луѓето е дел од постапката за донесување на плановите за просторно и урбанистичко планирање. Така, законодавецот пропишал дека во постапката за донесување на урбанистичките планови од членот 7 точка 2 од овој закон, државната урбанистичка планска документација, локалната урбанистичка планска документација, урбанистичко-планската документација за туристичка развојна зона и урбанистичко-планската документација за автокамп постои обврска за изработка на стратегиска оцена за влијание врз животната средина и врз здравјето на луѓето, во која смисла донесувачот на урбанистичкиот план е должен во рок од три работни дена од денот на одобрувањето на планската програма со која се утврдува границата и содржината на планскиот опфат, да донесе одлука за спроведување или одлука за неспроведување на стратегиска оцена за влијание врз животната средина и врз здравјето на луѓето, во која

се образложени причините за спроведувањето, односно неспроведувањето на оцената на начин и постапка пропишани со Законот за животната средина.

Според Законот за животната средина (член 65 став 6), органот кој го подготвува планскиот документ е должен да донесе одлука за спроведување или одлука за неспроведување на стратегиска оцена во која се образложени причините за спроведувањето, односно неспроведувањето согласно со критериумите утврдени во прописот од ставот (4) на овој член. Според ставот 10 на истиот член, органот што го подготвува планскиот документ во рок од пет дена од денот на донесувањето на одлуката од ставот (6) на овој член, заедно со формуларите од ставот (20) на овој член е должен да ги објави на својата веб-страница на начин пропишан со актот донесен согласно со членот 61 став (8) од овој закон Согласно став 11 на истиот член, против одлуката од ставот (6) на овој член, јавноста има право на жалба во рок од 15 дена од денот на нејзиното објавување на веб-страницата на органот кој го подготвува планскиот документ до министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина кога одлуката ја носи градоначалникот на општината, општината во Градот Скопје или градоначалникот на Градот Скопје, односно до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен кога одлуката ја носи орган на државната управа. Според став 12 на овој член, органот што го подготвува планскиот документ во рок од пет дена од денот на донесувањето на одлуката од ставот (6) на овој член, заедно со формуларите од ставот (20) на овој член, како и другите придружни документи е должен да ги достави до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина.

Имајќи го предвид наведеното, произлегува дека постои законска обврска општината, во постапката за донесување на ДУП, да донесе одлука за спроведување или одлука за неспроведување на стратегиска оцена за влијание на животната средина во која се образложени причините за спроведувањето, односно неспроведувањето на стратегиската оцена, но притоа, органот што го подготвува планскиот документ е должен, согласно член 65 од Законот за животната средина, на што упатува Законот за просторно и урбанистичко планирање, на својата веб-страница да ја објави наведената одлука, заедно со соодветните формулари, од кој датум тече рокот за запознавање на јавноста со одлуката и можноста за поднесување на жалба на истата.

За разработка на овој случај, извршен е преглед на одредбите содржани во Уставот на Р.Северна Македонија, Законот за локалната самоуправа, Законот за просторно и урбанистичко планирање, како и Законот за животната средина. Содржината на конкретното решение на Уставниот суд е јавно објавено на веб-страницата http://ustavensud.mk/?page_id=5267&lang=en.

Основа за поведување на Уставен спор

Уставниот суд врз основа на членовите 110⁴ и 112⁵ од Уставот на Република Северна Македонија и член 70⁶ од Деловникот на Уставниот суд на Република Северна

⁴ Уставниот суд на Република Македонија:

- одлучува за согласноста на законите со Уставот;
- одлучува за согласноста на другите прописи и на колективните договори со Уставот и со законите;
- ги штити слободите и правата на човекот и граѓанинот што се однесуваат на слободата на уверувањето, совеста, мислата и јавното изразување на мислата, политичкото здружување и дејствување и забраната на дискриминација на граѓаните по основ на пол, раса, верска, национална, социјална и политичка припадност;
- решава за судирот на надлежностите меѓу носителите на законодавната, извршната и судската власт;
- решава за судирот на надлежностите меѓу органите на Републиката и единиците на локалната самоуправа;

Македонија (“Службен весник на Република Северна Македонија” бр.70/1992), на седницата одржана на 20 јуни 2018 година, донел одлука со која **се укинува** Одлуката за донесување на Детален урбанистички план за Градска четврт „3 06“, опфат помеѓу бул. „Партизански одреди“, ул.„Московска“, бул.„Македонија“ и бул. „8-ми Септември“, Општина Карпош-Скопје, бр. 09-89/3 од 05.01.2016 година („Службен гласник на Општина Карпош“ бр.2/2016). Ваквата одлука почнала да произведува правно дејство од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“.

За донесувањето на оваа одлука повод претставувала иницијативата поднесена од Татјана Чакулев и Невена Георгиевска од Скопје, со Решение У.бр.95/2017 од 20 декември 2017 година, и врз основа на тоа Уставниот суд повел постапка за оценување на уставноста и законитоста на горе наведената одлука, затоа што основано се поставило прашањето за нејзината согласност со Уставот и со Закон.

Уставниот суд во текот на постапката, на седницата утврдил дека Советот на Општина Карпош, врз основа на член 22 став 1 точка 1 од Законот за локалната самоуправа („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 5/2002) и член 26 став 4 алинеја 1 од Законот за просторно и урбанистичко планирање („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 51/2005, 137/2007, 91/2009, 124/2010, 18/2011, 53/2011, 144/2012, 55/2013, 163/2013 и 42/2014), на четириесет и четвртата седница одржана на 5 јануари 2016 година, има донесено Одлука број: 09-89/3, за донесување на Детален урбанистички план за Градска четврт „3 06“, опфат помеѓу бул. „Партизански одреди“, ул.„Московска“, бул.„Македонија“ и бул. „8-ми Септември“, Општина Карпош-Скопје. Според член 1 од Одлуката, со оваа одлука се донесува Детален урбанистички план за Градска четврт „3 06“, опфат помеѓу бул. „Партизански одреди“, ул.„Московска“, бул.„Македонија“ и бул. „8-ми Септември“, Општина Карпош-Скопје. Деталниот урбанистички план е изработен според одредбите за спроведување на Генералниот урбанистички план на Град Скопје, Законот за просторно и урбанистичко планирање, Правилникот за стандарди и нормативи за урбанистичко планирање и Правилникот за поблиска содржина и начинот на графичка обработка на плановите и за начинот и постапката за донесување на урбанистички планови. Согласно член 7 од Одлуката, оваа одлука влегува во сила со денот на донесувањето, а ќе се објави во „Службен гласник на Општина Карпош“.

Согласно член 8 став 1 алинеите 3 и 10 од Уставот, владеењето на правото и уредувањето и хуманизацијата на просторот и заштитата и унапредувањето на животната средина и природата, се темелни вредности на уставниот поредок на Република Северна Македонија.

Според член 51 од Уставот, во Република Северна Македонија законите мораат да бидат во согласност со Уставот, а сите други прописи со Уставот и со закон. Секој е должен да ги почитува Уставот и законите.

- одлучува за одговорноста на претседателот на Републиката;

- одлучува за уставноста на програмите и статутите на политичките партии и на здруженијата на граѓаните и

- одлучува и за други прашања утврдени со Уставот

⁵ Уставниот суд ќе укине или поништи закон ако утврди дека не е во согласност со Уставот.

Уставниот суд ќе укине или поништи друг пропис или општ акт, колективен договор, статут или програма на политичка партија или здружение, ако утврди дека тие не се во согласност со Уставот или со закон.

Одлуките на Уставниот суд се конечни и извршни.

⁶ Седниците на Собранието се јавни.

Собранието може да одлучи да работи без присуство на јавноста со двотретинско мнозинство гласови од вкупниот број пратеници.

Со Законот за просторно и урбанистичко планирање („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 51/2005, 137/2007, 91/2009, 124/2010, 18/2011, 53/2011, 144/2012, 55/2013, 163/2013 и 42/2014), според кој е донесена оспорената одлука, се уредуваат условите и начинот на системот на просторното и урбанистичкото планирање, видовите и содржината на плановите, изработувањето и постапката за донесување на плановите, спроведувањето на плановите и следењето на реализацијата на плановите, надзорот и други прашања од областа на просторното и урбанистичкото планирање. (член 1).

Според член 7 став 1 од овој закон, во зависност од просторот кој е предмет на планирањето, се донесуваат следниве планови:

- 1) Просторен план на Република Северна Македонија и
- 2) урбанистички планови:
 - генерален урбанистички план,
 - детален урбанистички план,
 - урбанистички план за село и
 - урбанистички план вон населено место.

Според членот 15-в од овој закон:

(1) Донесувачот на урбанистичките планови од членот 7 точка 2 од овој закон, државната урбанистичка планска документација, локалната урбанистичка планска документација, урбанистичко-планската документација за туристичка развојна зона и урбанистичко-планската документација за автокамп е должен во рок од три работни дена од денот на одобрувањето на планската програма од членот 15-а од овој закон, да донесе одлука за спроведување или одлука за неспроведување на стратегиска оцена за влијание врз животната средина и врз здравјето на луѓето, во која се образложени причините за спроведувањето, односно неспроведувањето на оцената на начин и постапка пропишани со Законот за животната средина.

(2) Доколку органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина во рок од 15 дена од приемот на одлуката со која е одлучено да не се спроведува стратегиска оцена за влијание врз животната средина и врз здравјето на луѓето, формуларите и другите придружни документи утврдени со Законот за животната средина, не донесе решение со кое го задолжува донесувачот на урбанистичкиот план, односно урбанистичко-планската документација да спроведе стратегиска оцена за влијание врз животната средина и врз здравјето на луѓето, не се спроведува стратегиска оцена.

Со членот 7 од Законот за изменување и дополнување на Законот за животната средина („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 51/2011), членот 65 на овој закон се менува и гласи:

- (1) На предлог на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, Владата на Република Северна Македонија ги пропишува стратегиите, плановите и програмите, вклучувајќи ги и промените на тие стратегии, планови и програми (во натамошниот текст: плански документи), за кои задолжително се спроведува постапка за оцена на нивното влијание врз животната средина и врз здравјето на луѓето (во натамошниот текст: стратегиска оцена).
- (2) Стратегиска оцена се спроведува на плански документи кои се подготвуваат во

областа на земјоделството, шумарството, рибарството, енергетиката, индустријата, рударството, транспортот, регионалниот развој, телекомуникациите, управувањето со отпадот, управувањето со водите, туризмот, просторното и урбанистичкото планирање и користењето на земјиштето и со кои се создава основа за изведување на проекти за кои се врши оценка на влијанието врз животната средина или на сите плански документи со кои се уредува управувањето со заштитените подрачја прогласени согласно со закон или пак можат да влијаат врз тие подрачја.

(3) По исклучок за плански документи од ставот (2) на овој член, со кои се одредува користење на мали области од локално значење и со кои се предвидуваат мали измени на планските документи од ставот (2) на овој член, стратегиска оценка ќе се врши само кога органот кој го подготвува планскиот документ ќе утврди дека има значајни влијанија врз животната средина и врз здравјето на луѓето согласно со прописот од став (4) на овој член.

(4) Владата на Република Северна Македонија на предлог на министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ги пропишува критериумите врз основа на кои се определува дали еден плански документ би можел да има значително влијание врз животната средина и врз здравјето на луѓето.

(5) За планските документи кои не се определени со прописот од ставот (1) на овој член, а со кои се создава основа за изведување на проекти за кои се врши оценка на влијанието врз животната средина, стратегиска оценка се врши само тогаш кога е веројатно дека тие би можеле да имаат значително влијание врз животната средина и врз здравјето на луѓето согласно со прописот од ставот (4) на овој член.

(6) Органот кој го подготвува планскиот документ е должен да донесе одлука за спроведување или одлука за неспроведување на стратегиска оценка во која се образложени причините за спроведувањето, односно неспроведувањето согласно со критериумите утврдени во прописот од ставот (4) на овој член.

(7) Во случаите од ставот (6) на овој член кога е потребно спроведување на стратешка оценка на влијанието врз животната средина, со одлуката од ставот (6) на овој член се определува и обемот на стратегиската оценка.

(8) Одлуката од ставот (6) на овој член ја донесува лицето кое раководи со органот што го подготвува планскиот документ, односно градоначалникот на општината, општината во Градот Скопје или градоначалникот на Градот Скопје, тогаш кога планскиот документ го подготвува општината, општината во Градот Скопје или Градот Скопје.

(9) Органот кој го подготвува планскиот документ е должен да ги определи органите засегнати од имплементацијата на планскиот документ на начин пропишан со актот донесен согласно со членот 61 став (8) од овој закон, како и да ги консултира истите при донесувањето на одлуката за спроведување, односно неспроведување на стратегиската оценка, како и во текот на спроведувањето на стратегиската оценка.

(10) Органот што го подготвува планскиот документ во рок од пет дена од денот на донесувањето на одлуката од ставот (6) на овој член, заедно со формуларите од ставот (20) на овој член е должен да ги објави на својата веб-страница на начин пропишан со актот донесен согласно со членот 61 став (8) од овој закон.

(11) Против одлуката од ставот (6) на овој член, јавноста има право на жалба во рок од 15 дена од денот на нејзиното објавување на веб-страницата на органот кој го

подготвува планскиот документ, до министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина кога одлуката ја носи градоначалникот на општината, општината во Градот Скопје или градоначалникот на Градот Скопје, односно до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен кога одлуката ја носи орган на државната управа.

(12) Органот што го подготвува планскиот документ во рок од пет дена од денот на донесувањето на одлуката од ставот (6) на овој член, заедно со формуларите од ставот (20) на овој член, како и другите придружни документи е должен да ги достави до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина.

(13) Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина во рок од 15 дена од денот на приемот на одлуката, формуларите и другите придружни документи од ставот (12) на овој член, со која е одлучено да не се спроведува стратегиска оцена, доколку оцени дека се исполнети условите за спроведување на стратегиската оцена на планскиот документ или истиот има значителни влијанија врз животната средина и здравјето на луѓето ќе донесе решение со кое го задолжува органот што го подготвува планскиот документ да спроведе стратегиска оцена на истиот.

(14) Со решението од ставот (13) на овој член ќе се определи и обемот на стратегиската оцена.

(15) Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина е должен во рок од 15 дена од денот на приемот на одлуката, формуларите и другите придружни документи од ставот (12) на овој член, со која е одлучено да се спроведува стратегиска оцена ќе издаде решение со кое го определува обемот на стратегиската оцена доколку утврди дека истиот не е целосно определен од страна на органот што го подготвува планскиот документ.

(16) Решението од ставовите (13) и (15) на овој член органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина е должен да ги објави на својата веб-страница.

(17) Против решението од ставовите (13) и (15) на овој член засегнатата јавност, како и органот што го подготвува документот имаат право на жалба до Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен.

(18) Во случај кога органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ќе утврди дека одлуката, формуларите, како и другата доставена документација од ставот (12) на овој член, не ги содржат потребните информации за оцена на потребата, односно непостоење потреба од спроведување на стратегиска оцена е должен во рок од 15 дена од денот на приемот на истите да побара од органот што го подготвува планскиот документ да ги достави бараните информации.

(19) Доколку органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина не донесе решение од ставовите (13) и (15) на овој член во рок од 15 дена од денот на приемот на одлуката од ставот (6) на овој член, ќе се смета дека нема забелешки по истата.

(20) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ги пропишува формата, содржината и образецот на одлуката од ставот (6) на овој член и на формуларите за потребата од

спроведување, односно неспроведување на стратешка оцена од ставот (12) на овој член.

Постапувајќи по предметот, Уставниот суд утврдил дека во конкретниот случај, градоначалникот на Општина Карпош, на 04.06.2015 година, донел Одлука за неспроведување на стратегиска оцена, заведена под бр. 34-3079/17 од 06.07.2015 година. во која во точката 1 утврдил дека за планскиот документ Детален урбанистички план за Градска четврт „3 Об“, опфат помеѓу бул. „Партизански одреди“, ул.„Московска“, бул.„Македонија“ и бул. „8-ми Септември“, Општина Карпош-Скопје, кој се носи согласно Законот за просторно и урбанистичко планирање, не е потребно да се спроведе стратегиска оцена за влијанието врз животната средина согласно член 65 од Законот за животната средина. Во точка 2 од Одлуката е наведено дека Одлуката, заедно со формуларите за определување на потребата од спроведување односно неспроведување на стратегиска оцена се објавува на веб-страната на Општина Карпош www.karpos.gov.mk. Во точката 3 од Одлуката, е наведено дека согласно критериумите за определување на тоа дали еден плански документ има влијание врз животната средина од член 65 став 4 од Законот за животната средина и врз основа на податоците од Прилог 2 на Правилникот за формата, содржината и образецот на одлуката за спроведување односно неспроведување на стратегиска оцена и на формуларите за потребата од спроведување односно неспроведување на стратегиска оцена, донесувањето на наведениот плански документ нема да има влијание врз животната средина од следните причини: бидејќи со планскиот документ кој се донесува ги потврдува намените на важечките ДУП-ови и усогласување со намените на ГУП на Град Скопје (2012-2022 година), има за цел рационално користење на земјиштето, се дефинираат и оформуваат урбанистички парцели, со што се решаваат имотно правните работи. Според точката 4 од истата одлука, против оваа одлука може да се поднесе жалба до Градоначалникот на Општина Карпош во рок од 15 дена од денот на објавување на одлуката на веб-страната.

Наведената одлука на 08.07.2015 година е доставена на мислење до Министерството за животна средина и просторно планирање, кое доставило мислење до Општина Карпош, бр. 15/5963/2 од 27.07.2015 година, во кое наведува дека согласно Законот за животната средина, Одлуката за неспроведување на стратегиска оцена за влијание на животната средина во постапката за носење на планска документација на наведениот ДУП, Министерството ја прифаќа. Се укажува дека Одлуката заедно со формуларите задолжително се објавуваат на веб-страната на органот кој го подготвува и носи планскиот документ.

Општина Карпош – Сектор за урбанизам, во одговорот на наводите во иницијативата доставен до Уставниот суд (акт.бр.45-7351/2 од 12.10.2017 година), наведува дека наведениот ДУП бил изработен врз основа на Законот за просторно и урбанистичко планирање („Службен весник на Република Северна Македонија“ број 51/2005, 137/2007, 91/2009, 124/2010, 18/2011, 53/2011, 144/2012, 55/2013, 163/2014 и 37/2014). Во постапката за донесување на ГУП на Град Скопје 2012-2022 година (согласно кој бил изработен оспорениот ДУП) била спроведена Стратегиска оцена за влијание на животната средина и добиени биле сите позитивни мислења од надлежните институции. Понатаму, се наведува дека Одлуката за неспроведување на стратегиска оцена (бр. 34-3079/17 од 06.07.2015 година) била истакната на огласната

табла јавно и транспарентно на увид на сите граѓани, во период од 15 дена, со што била запазена постапката за донесување на Деталниот урбанистички план.

При вака утврдена правна и фактичка состојба, произлегува дека Одлуката за неспроведување на стратегиска оцена (бр. 34-3079/17 од 06.07.2015 година) не била истакната на веб-страната на Општина Карпош, како што пропишува Законот за животната средина, а како што стои и во самата одлука (точка 4). Ова од причини што во иницијативата се наведува дека ваква јавна објава подносителите на иницијативата не успеале да утврдат на веб-страната на Општината, а во одговорот на Општината стои дека Одлуката била истакната на огласна табла во период од 15 дена, но Општината до Уставниот суд не достави доказ за објавување на Одлуката на веб-страната на Општината, како нејзина законска обврска, од кој датум тече законскиот рок за запознавање на јавноста и за поднесување на жалба на истата.

Тргувајќи од фактот дека објавувањето на одлуката за спроведување или за неспроведување на стратегиска процена на веб-страната на општината е законски пропишана обврска при донесување на детален урбанистички план и дека против ваквата одлука јавноста има право на жалба во рок од 15 дена од денот на нејзиното објавување на веб-страната на органот кој го подготвува планскиот документ, произлегува дека објавувањето на одлуката за спроведување, односно неспроведување на стратегиска процена на веб-страната на општината е дел од законски пропишаната постапка за донесување на детален урбанистички план, од кој зависи информирањето на јавноста и остварувањето на правото на правна заштита во областа на заштитата и унапредувањето на животната средина.

Оттука, необјавувањето на Одлуката за неспроведување на стратегиска оцена (бр. 34-3079/17 од 06.07.2015 година) на начин и постапка пропишани со Законот за животната средина, значи дека не е во целост запазена постапката за донесување на деталниот урбанистички план предвидена со Законот за просторно и урбанистичко планирање, што води кон повреда на начелото на владеењето на правото, како темелна вредност на уставниот поредок на Република Северна Македонија, поради што Судот оцени дека оспорената одлука не е во согласноста со член 8 став 1 алинеи 3 и 10 од Уставот на Република Северна Македонија, со членот 15-в од Законот за просторно и урбанистичко планирање и со членот 65 Законот за животната средина.

Од наведените причини, судот донел одлука со која **се укинува** Одлуката за донесување на Детален урбанистички план за Градска четврт „3 06“, опфат помеѓу бул. „Партизански одреди“, ул.„Московска“, бул.„Македонија“ и бул. „8-ми Септември“, Општина Карпош-Скопје, бр. 09-89/3 од 05.01.2016 година („Службен гласник на Општина Карпош“ бр. 2/2016)

Заклучок

Сведоци сме на неконтролираното градење насекаде низ земјата, иако најевидентно е ова случување во главниот град. Се повеќе зеленила се уништуваат и се заменуваат со бетон и висококатници. Многу често ваквите активности се случуваат преку ноќ, дозволи се издаваат во многу краток рок, а јавноста навремено не е информирана, иако има право на пристап до информации и учество во донесување на

одлуките. Многу често се заобиколуваат правилата и законите, а постапките се нетранспарентни и во тајност.

Екој граѓанин може да поведе иницијатива за утврдување на уставноста и законитоста на конкретен правен акт. Оваа можност дава надеж дека неуставните и незаконските одлуки на државните органи и институции ќе бидат ставени вон сила.

Оттука, јавноста мора да биде во тек со сите случувања од областа на животната средина, да ги следи истите, да се информира и реагира секогаш кога е заобиколен или прекршен некој закон, а уште повеќе кога е прекршен Уставот на Р. С. Македонија.

Од друга страна, надлежните органи и институции мора секогаш на увид на јавноста да ги прават достапни сите прашања од кои граѓаните се директно засегнати, како и да овозможат учество на јавноста во креирањето на политики и донесувањето на одлуки.

Случај МАКСТИЛ

Подносител: Политичка партија ДОМ

Против: Макстил АД Скопје

Основ: Заштита на околината од штетните влијание по човековото здравје

Вовед

На 29.07.2014 година политичката партија ДОМ поднесува кривина пријава против Макстил АД од Скопје со основ дека не го почитува Законот за животна средина и не ги отпочнал навремено набавките на потребната опрема за заштита на околината од штетните влијание по човековото здравје.

Контекст

Макстил АД како дел од групацијата DUFERCO е еден од најголемите индустриски капацитети во Р.Северна Македонија, составен од два погони: Челиларница и Валавница за дебели лимови. Оваа компанија претставува огромен потрошувач на електрична енергија.

Основна дејност на Макстил е обработка на челик, користејќи ги капацитетите на електропечки за производство на течен челик, леене на челик, топловалани лимови, производство на сурово железо, челик и феролегури, рециклажа на метални отпадоци, трговија на големо со метали и метални руди, трговија на големо со репродукционен материјал, трговија на големо со отпадоци и остатоци.

Во Макстил постојат дифузиони извори на загадување, каде е застапена фигутивна емисија во големи количества, видлива со голо око како темен облак прашина со абсорбирани тешки метали над капацитетот. Таа настанува поради неконтролирано шаржирање, како и поради неисправни инсталации.

Законот за животната средина е донесен во 2005 година, а се до денот на поднесувањето на кривичната пријава, рокот за добивање на А-интегрирана еколошка дозвола од страна на Макстил, не е запазен и испочитуван.

Согласно законската регулатива, металуршкиот сектор бил обврзан до крајот на 2006 година да подготви оперативни планови за еколошко прилагодување и добивање на А дозвола. Во секој оперативен план поднесен до Министерството за животна средина и просторно планирање и Управата за животна средина, биле наведени предлог-мерките за отстранување на одредени еколошки проблеми (емисии на супстанции во воздухот, водите и почвата), со рок и цена на чинење. По усогласување и контроли од соодветните институции (надзор од државниот инспекторат) , стопанскиот субјект Макстил добивал А дозвола од Министерството за животна средина и просторно планирање за усогласување со оперативен план, со која можел да работи, но со обврска да го води технолошкиот процес на начин на кој нема да ги

пречекорува граничните вредности за повеќе параметри (на пример за амбиентен воздух: PM10, PM2.5, SO2, CO, O3, NO2). Крајниот рок за реализација на активностите од оперативниот план беше 01.04.2014 година, кога загадувачите требало да бидат еколошки прилагодени и да добијат А-интегрирана еколошка дозвола. Со А-интегрирана еколошка дозвола операторите се обврзани на поригорозни критериуми за загадувањето, во согласност со најдобри достапни техник (НДТ) од европските директиви. На пример, ако за PM10 до 01.04.2014 година граничната вредност изнесувала 50 mg/m³, подоцна таа вредност изнесувала 20mg/m³.

Затоа од Макстил, согласно законската регулатива, се бараше да ги канализира сите испусти и фугитивната емисија да биде ставена под контрола преку хауба и систем за одведување и таложење.

Основ за поднесената кривична пријава

Според ДОМ кои прибавиле докази во поткрепа на своите наводи во кривичната пријава, Макстил АД Скопје подолг временски период одбегнувал да ги спроведе законските одредби за заштита на околината од штетните влијание по човековото здравје кое ги прави со неговата работа, така што одбегнувал да ги спроведе заштитните мерки определени од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање, како и Инспекторатот за заштита на животната средина.

Како докази кон пријавата биле приложени табеларен и графички приказ на среднодневните концентрации на суспендирани честички со големина до 10микрометри (PM10) од Скопје, за месец април 2014 година, за месец мај 2014 година, за месец јуни 2014 година, како и приказ на PM10 и PM2.5 честички во амбиенталниот воздух кои во наведениот период се далеку над дозволеното.

Целосен преглед и анализа на сите параметри по години може да се види на веб страницата на Министерството за животна средина и просторно планирање www.airquality.com.mk Податоците се добиваат од мерните станици на истата индустрија – Државен мониторинг систем за квалитет на воздухот. Како наоди за поднесување на оваа кривична пријава е и Информацијата за канцерогени неоплазми, изготвена од Центарот за јавно здравје на РМ, како и на други студии и анализи од областа на јавното здравје, каде е јасно наведено зголемувањето на бројот на заболувања во Тетово, кои се директно поврзани со загадениот воздух.

Според пријавителот, пријавениот го прекршил Законот за животната средина во членот 138 став 1, кој се однесува на непочитување на рокот 01.04.2014 година за еколошко прилагодување, но и Уставот како највисок правен акт во член 43 став 2 каде стои дека секој е должен да ја унапредува и штити животната средина.

Макстил А дозволата за усогласување со оперативен план ја добил на 19.09.2013 година. Како резултат на нивното работење, резултатите за контролираните параметри биле со големи отстапувања од дозволените граници, а особено ПМ10 честичките во воздухот, кои се предизвикувачи на белодробни и разни малигни заболувања.

Од наведеното произлегло дека Макстил не го почитувал законот и не ги отпочнал навремено набавките на потребната опрема, па продолжил да загадува со истото темпо, не обрнувајќи внимание на реакциите на јавноста и поплаките на граѓаните, како и укажувањата и казните од институциите.

Врз основа на кривичната пријава, Министерството за животна средина не дозволи натамошно продолжување на работа без исполнување на еколошките стандарди.

Заклучок

Здравјето и животот на граѓаните се директно засегнати од состојбите со животната средина и амбиенталниот воздух. Во годините наназад направени се доста измени и дополнувања на Кривичниот Законик, каде што делот за санкционирање на кривични дела од областа на животната средина е зголемен. Во главата 22 од Кривичниот Законик на Република Северна Македонија се наведени кривичните дела против животната средина и природата и истата содржи 23 члена.

Јавноста преку ТВ медиумите, но многу повеќе преку интернет порталите (домашни и странски) има можност да се запознае со моменталната состојба на загадувањето во воздухот, водата и почвата.

И покрај подобрената легислатива во однос на пристапот до информации, граѓаните понекогаш тешко доаѓаат до потребната информација, особено ако тоа се однесува за прашања поврзани со животната средина.

Конкретниот случај е редок пример каде странката директно издејствувала Министерството за животна средина да не дозволи натамошно продолжување на работа на еден металуршки гигант без исполнување на еколошките стандарди.

Јавноста не само што има право на пристап до информации, туку истата има право да учествува и во донесувањето на одлуките. Граѓаните и граѓанските организации се корективот на власта, и тие секогаш мора да реагираат кога државните институции ќе затајат во својата работа.

Случај ТЕЦ ОСЛОМЕЈ

Управен спор

Тужител: Фронт 21/42

Тужен: Државна Комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен

Предмет: Оспорување на Решение на Државната комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен

Основ: Погрешна примена на материјалното право и погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба

Вовед

Во овој случај се разгледува тужбено барање против Државна Комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен за издадено решение на ТЕЦ Осломеј. Тужител е Еколошкото здружение на граѓани Фронт 21/42. Предмет на тужбеното барање е оспорување на решение на Државната Комисија за одлучување во управна постапка и постапка од работен однос во втор степен. Основ врз кое се поднесува тужбеното барање е погрешна примена на материјалното право и погрешно и нецелосно утврдена фактичка состојба.

Контекст

ТЕЦ Осломеј е втора термоелектрична централа според инсталирана моќност во Република Северна Македонија која своевременно учествуваше со приближно 10% во вкупното домашно производство на електрична енергија. ТЕЦ Осломеј се состои од еден блок со вкупна инсталирана моќност од 125 MW, а започнала со работа во 1980 година. Оваа термоелектрична централа моментално ги користи како основно гориво преостанатите количини од локалниот лигнит од рудникот Осломеј – Запад (басен Кичево), со просечна калорична вредност од 7600 kJ/kg, со специфична потрошувачка од 1,5 kg/kWh, и дополнителна специфична потрошувачка на мазут од 2,16 gr/Wh.

Поради празнење на достапните резерви на јаглен, како и сериозните пречки што произлегуваат од социјално – културната средина во однос на можноста за експлоатација на наоѓалиштето Поповјани ((басен Кичево) со експлоатациони резерви од 9.000.000 тони), оваа електрична централа се соочува со голема несигурност во поглед на снабдувањето со гориво.

Со цел продолжување на работниот век на ТЕЦ Осломеј, од страна на реномирани консултанти, во 2015 година изработена е физибилити студија за модернизација на централата што препорачува користење на увозен јаглен со повисока калорична вредност. Стратегиската цел е прецизно утврдување на

моменталната состојба на ТЕЦ Осломеј со цел продолжување на животниот век на оваа централа во согласност со националните барања и барањата на ЕУ за животна средина и обезбедување долгорочно и одржливо снабдување со јаглен.⁷

Заради потребите на овој судски случај, најпрво се изврши преглед на законските одредби од Законот за општата управна постапка, за управните спорови, како и Законот за животната средина, како релевантен закон. Судската практика за жал не е доволно достапна за јавноста, како би можеле целосно и детално да ги разгледаме сите чекори кои биле превземени за гигантот ТЕЦ Осломеј. Судските пресуди кои ни се достапни беа пребарувани и превземени од официјалната веб страница на Судскиот Портал на Република Северна Македонија <http://www.vsrn.mk>. Иако овој портал е направен со цел за објавување на сите одлуки, за жал одлуките се објавуваат или со задоцнување или воопшто не се објавуваат.

Основ за поведување на управниот спор

Во 2014 година инвеститорот – концесионер на ТЕЦ Осломеј АД Електрани на Македонија од Скопје имал намера да изврши замена на стариот парен котел со нов дизајниран за согорување на увозен јаглен со поголема калорична вредност и со потрошувачка од приближно 350000t/годишно, модернизација на три степени од турбината, автоматизација на блокот и ревитализација на генераторот, помошна опрема за ракување со јагленот, третман на отпадни води и опрема за намалување на емисии на издувни гасови. За вакви дејствија, инвеститорот согласно член 80 од Законот за животна средина⁸ бил должен да достави до Министерството за животна средина и просторно планирање, известување за намера за спроведување на проект за модернизација на ТЕЦ Осломеј.

Наведеното известување било објавено на веб страната на министерството. По ова известување, министерството требало да донесе решение. Тоа е сторено на 05.08.2014 година, а во решението од министерството утврдена е потреба од оценка на влијанието на проектот врз животната средина, со образложение дека согласно Уредбата за определување на проекти и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапката за оценка на влијанијата за животна средина, за истиот задолжително се спроведува постапка за оценка на влијанието врз животната средина, и инвеститорот е задолжен во студијата детално да ги разработи прашањата кои се однесуваат на геолошки и хидрогеолошки аспекти, влијанието врз сите медиуми на животната средина, визуелни аспекти, биолошка разновидност,

⁷ http://www.elem.com.mk/?page_id=1866

⁸(1) Секое правно и физичко лице кое има намера да спроведува проект за кој постои веројатност дека е опфатен со членовите 77 и 78 став (1) алинеја 2 од овој закон (во натамошниот текст: инвеститор) е должно, до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, да поднесе известување за намерата за спроведување на проектот, како и негово мислење за потребата од оценка на влијанието на проектот врз животната средина (во натамошниот текст: известување).

(2) Инвеститорот е должен известувањето од ставот (1) на овој член да го поднесе до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина во писмена и во електронска форма.

(3) Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, во рок од десет дена од денот на приемот на известувањето, го известува инвеститорот за потребата од дополнување на известувањето.

(4) Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина е должен, во рок од пет работни дена од денот на приемот на целосното известување, да го објави на начин определен во членот 90 став (1) точка 1 од овој закон.

(5) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ги пропишува информациите што треба да ги содржи известувањето. Пропишаните информации треба да бидат доволни за органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина да може да ја утврди потребата од оценка на влијанијата на проектот врз животната средина.

кумулятивните влијанија и социо-економски аспекти, и е објавено на интернет страната на првостепениот орган. Студијата за оцена на влијанијата врз животната средина била доставена до првостепениот орган на ден 19.05.2015 година и истата е објавена на интернет страната на првостепениот орган, а во два дневни весници Д. И К. била дадена информација и за јавноста дека студијата е достапна за разгледување и истата е доставена до Општина Кичево.

Согласно член 91⁹ од Законот за животна средина, на ден 29.09.2016 година во просториите на Општина К. се одржала јавна расправа и е составен записник од кој видно освен што се водени дискусии **не се доставени дополнителни забелешки и коментари** согласно член 83 став 5¹⁰ и 6¹¹ од Законот за животна средина, откако претходно на 22.09.2016 година е објавена информација за одржување на јавната расправа во дневните весници и на интернет страната.

Последователно на овие дејствија, од страна на Министерството за животна средина и просторно планирање била **формирана комисија** за изработка на извештајот за соодветност на студијата за оцена на влијанието врз животната средина за проектот, при што комисијата на ден 02.11.2016 година составила **Извештај бр.11-6464/2** за соодветност на Студијата за оценка на влијанието врз животната средина на проектот, кој е доставен до Општина К., објавен на интернет страната и во два дневни весници.

Со Решение бр.11-6464/3 од 16.12.2016 година, Министерот за животна средина и просторно планирање дал согласот на барањето за спроведување на проектот – Модернизација на ТЕЦ Осломеј, за потребите на АД „Електрани на Македонија.“ од Скопје, и констатирал дека студијата за оцена на влијанијата врз животната средина на проектот ги задоволува барањата за заштита на животната средина со примена на мерките за спречување и за намалување на штетните влијанија врз животната средина, со задолжување на инвеститорот децидно да го имплементира планот за управување со животната средина и мониторинг програмата. Во точка 3 од решението утврдил дека решението влегува во сила со денот на донесувањето и ќе се објави во рок од пет работни дена од денот на донесувањето во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Северна Македонија, на интернет страницата, како и на огласна табла во Министерството за животна средина и просторно планирање.

⁹ (1) Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина е должен да обезбеди одржување на јавна расправа, најмалку пет работни дена пред истекувањето на рокот од членот 86 став (5) на овој закон по однос на студијата за оцена на влијанието на проектот врз животната средина и да обезбеди достапност на информациите кои н се потребни на јавноста за учество во јавната расправа, во согласност со членот 90 од овој закон, како и да ги извести здруженијата на граѓани формирани за заштита и за унапредување на животната средина од подрачјето на кое се спроведува проектот.

(2) Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина може да ја одложи јавната расправа, доколку на неа не учествуваат инвеститорот, лицата кои ја подготвувале студијата за оцена на влијанието на проектот врз животната средина и во тој случај е должен да определи нов термин, најмалку пет работни дена од денот кога е прекината јавната расправа.

(3) Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина води записник од јавната расправа во кој се наведуваат учесниците, како и заклучоците, а кон записникот се приложуваат стенографски белешки и аудио или видео запис од расправата.

(4) Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина е должен до инвеститорот, до органите на државната управа надлежни за дејностите на кои се однесува проектот и до органите на општината, на градот Скопје или на општините во градот Скопје, на чиешто подрачје се предвидува да се спроведува проектот, да достави примерок од записникот, заедно со прилозите, како и да го објави записникот на својата Интернет страница.

(5) На јавната расправа нема да се расправа за информациите кои се заштитени со посебни прописи.

¹⁰ (5) Секое лице, органите на државната управа, градоначалниците на општините, на градот Скопје и на општините во градот Скопје, можат да го достават своето мислење, во писмена форма, до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, во рок од 30 дена од денот на објавувањето на студијата за оцена на влијанието на проектот врз животната средина.

¹¹ (6) Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина не е обврзан да ги земе предвид мислењата доставени по истекот на рокот од ставот (5) на овој член.

Незадоволен од ваквото решение, сега тужителот искористувајќи го законското право на жалба кое произлегува од членот 89¹² од Законот за животна средина и просторно планирање, овој правен лек во законски предвидениот рок од 15 дена го вложил до Државната комисија за одлучување во управната постапка и постапка од работен однос, во втор степен. По повод жалбата, Државната комисија постапувајќи во повторна постапка го донела **сега оспореното Решение бр.0807-2 од 23.03.2018 година** со кое ја одбива како неоснована жалбата на сега тужителот изјавена против Решението бр.11-6464/3 од 16.12.2016 година, со образложението дека првостепениот орган при донесување на решението правилно и целосно ја утврдил фактичката состојба и соодветно го применил материјалното право, и дека со жалбата сега тужителот не го побива решението бр.11-6464/3 од 16.12.2016 година, туку постапката која претходела на изготвувањето и оценувањето на Студијата за оценка на влијанието врз животната средина, за проектот Модернизација на ТЕЦ Ослимеј. во Општина Кичево, повикувајќи се на членовите 86¹³, 87¹⁴, 90¹⁵ и 91 од Законот за животна средина.

12

(1) Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина устанува и води Листа на експерти за оценка на влијание на проекти врз животната средина и Листа на експерти за стратегиска оценка на животната средина.

(2) Експерт за оценка на влијание на проектот врз животната средина и експерт за стратегиска оценка на животната средина може да биде секое физичко лице кое има положено стручен испит за оценка на влијание на проект, односно стручен испит за оценка на плански документ врз животната средина (во натамошниот текст: стручен испит).

(3) Листите од ставот (1) на овој член се објавуваат на веб-страницата и на огласната табла на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина.

(4) Формата и содржината на листите и начинот на нивното водење ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина.

13

(1) Извештајот за соодветноста на студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина, го изготвува органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина или од него овластени лица коишто се наоѓаат во Листата на експерти за оценка на влијанија на проекти врз животната средина од членот 85 став (1) на овој закон.

(2) Лицето коешто се наоѓа на Листата од членот 85 став (1) на овој закон доколку го изготвил известувањето за намерата за спроведување на проектот, или мислењето за обемот на студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина или студијата за оценка на влијанието врз животната средина, нема право да го изготвува извештајот од ставот (1) на овој член.

(3) Изготвувањето на извештајот од ставот (1) на овој член, се врши врз основа на студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина, како и врз основа на мислењата доставени во врска со студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина.

(4) Со извештајот од ставот (1) на овој член, се утврдува дали студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина ги задоволува барањата пропишани со овој закон и ги предлага условите кои треба да се утврдат со дозволата за спроведување на проектот, како и мерките за спречување и за намалување на штетните влијанија.

(5) Рокот за подготовка на извештајот за соодветноста на студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина не може да биде подолг од 60 дена од денот кога е доставена студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина заедно со мислењата по студијата.

(6) Рокот утврден во ставот (5) од овој член може да биде продолжен од оправдани причини, особено во сложени случаи, но не повеќе од 30 дена.

(7) Доколку при подготовката на извештајот од ставот (1) на овој член е утврдено дека постојат одредени недостатоци во студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина му ја враќа студијата на инвеститорот, кој треба да ја дополни или да ја доработи во рок не подолг од 30 дена. Кога извештајот се подготвува од овластено лице од ставот (1) на овој член, истото нема право да ја дополнува или да ја доработува студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина.

(8) Инвеститорот е должен, на свој трошок, да ги обезбеди документите користени при изработката на студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина, во рок од пет работни дена од денот на приемот на барањето за обезбедување на документите.

(9) Лицето од ставот (1) на овој член го доставува извештајот за оценка на влијанието на проектот врз животната средина до органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина во пишана форма.

(10) Во рок од пет работни дена од денот на изготвувањето на извештајот за оценка на влијанието на проектот врз животната средина, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина го доставува извештајот до органите на државната управа кои се надлежни за вршењето на дејностите на кои се однесува проектот и до органите на општината или на градот Скопје на чиешто подрачје се предвидува да се спроведува проектот и го објавува извештајот на начинот определен со членот 90 став (1) точка 4 од овој закон.

(11) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина поблиску ја пропишува формата, содржината, постапката и начинот за изработка на извештајот за соодветноста на студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина.

(12) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина ја пропишува постапката за овластување на лицата од Листата на експерти од членот 85 став (1) на овој закон, кои ќе го изготват извештајот од ставот (1) на овој член.

14

(1) Врз основа на студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина, извештајот за соодветноста на студијата за оценка на влијанието на проектот врз животната средина, јавната расправа од членот 91 на овој закон и добиените мислења, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, во рок од 40 дена од денот на поднесувањето на извештајот од членот 86 на овој закон, носи решение со коешто дава согласност или го одбива барањето за спроведување на проектот (во натамошниот текст: решение).

(2) Решението содржи оценка за тоа дали студијата за оценка на влијанијата на проектот врз животната средина ги задоволува барањата пропишани со овој закон и условите за издавање на дозволата за спроведување на проектот согласно со членот 88 од овој закон, како и мерки за спречување и за намалување на штетните влијанија, а посебно:

- спречување на штетните влијанија врз животната средина како резултат на изведувањето на проектот,
- спречување, ограничување, ублажување или намалување на штетните влијанија,
- зголемување на поволните влијанија врз животната средина, како резултат на спроведувањето на проектот и
- процена на очекуваните ефекти од предложените мерки.

Сега тужителот незадоволен од Решението бр.0807-2 од 23.03.2018 година поднел тужба до Управниот суд, оспорувајќи го истото поради погрешна примена на материјалното право и погрешна и нецелосно утврдена фактичка состојба.. Ваквиот судски предмет бил земен во работа од страна на судот и заведен е под број У-3.бр.398/2018. По предметот постапувал судски совет составен од тројца судии - претседател на советот и двајца судии членови на советот. По повод тужбата, тужениот орган дал одговор на тужба со кој останал кон наводите на оспореното решение, со предлог судот да ја одбие тужбата како неоснована.

Според наоѓање на Судот, имајќи ги во предвид законските одредби и изведените докази во текот на управната постапка, во конкретниот случај од списите по предметот произлегува дека правилно постапил тужениот орган кога го донел оспореното решение со кое ја одбил жалбата на сега тужителот, со оглед да првостепеното Решение бр.11-6464/3 од 16.12.2016 година со кое Министерот за животна средина и просторно планирање на инвеститорот АД „Електрани на Македонија“ од Скопје му дал согласност на барањето за спроведување на проектот – Модернизација на ТЕЦ Осломеј, е донесено во законски спроведена постапка со правилна примена на одредбите од Законот за животна средина и Уредбата за определување на проекти и за критериумите врз основа на кои се утврдува потребата за спроведување на постапка за оцена на влијанието врз животната средина.

Понатаму во пресудата се истакнува дека судот, при одлучувањето, ги ценел наводите на тужителот истакнати во тужбата **дека тужителот во неколку наврати по писмен пат побарал од Министерството за животна средина и просторно планирање**

(3) Во рок од пет работни дена од денот на донесувањето на решението од ставот (1) на овој член, органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина го доставува решението до инвеститорот, до органот на државната управа надлежен за издавање дозвола, односно решение за спроведување на проектот и до општината или градот Скопје на чиешто подрачје би требало да се спроведува проектот.

(4) Решението од ставот (1) на овој член се објавува во рок од пет работни дена од денот на донесувањето, во согласност со членот 90 став (1) точка 5 од овој закон.

(5) Решението од ставот (1) на овој член престанува да произведува правно дејство, доколку во период од две години од неговото донесување, не се отпочнало со спроведување на проектот. На барање на инвеститорот, важноста на решението може да се продолжи само доколку во периодот од две години нема значителни измени на условите во засегнатото подрачје, новите сознанија поврзани со основната содржина на студијата и развојот на нова технологија, што би можела да биде употребена во проектот.

15

(1) Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина е должен да го објави:

1) известувањето од членот 80 став (1) на овој закон во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Македонија и на Интернет страницата на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина;

2) решението од членот 81 став (4) на овој закон во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Македонија, на Интернет страницата, како и на огласната табла во органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина;

3) дека студијата за оцена на влијанијата на проектот врз животната средина од членот 83 на овој закон е подготвена и достапна за јавноста во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Македонија, на локалната радио и ТВ-станица, а нетехничкиот извештај се објавува на Интернет страницата на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина;

4) извештајот за соодветноста на студијата за оцена на влијанијата на проектот врз животната средина од членот 86 на овој закон во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Македонија и на Интернет страницата на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина;

5) решението од членот 87 став (1) на овој закон со кое се дава согласност или се одбива барањето за спроведување на проектот во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Македонија на Интернет страницата, како и на огласната табла во органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина и

6) местото и времето на одржување на јавната расправа од членот 91 на овој закон во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Македонија и на локалната радио и ТВ-станица.

7) кратка содржина на мислењето од членот 82 став (5) на овој закон во најмалку еден дневен весник достапен на целата територија на Република Македонија, на Интернет страницата, како и на огласна табла на органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина.

(2) Органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина, во случаите од членот 93 на овој закон, информациите од ставот (1) на овој член ги доставува до надлежниот орган на засегната држава во согласност со членот 93 од овој закон.

(3) Како ден кога е објавена информацијата се смета денот на последното објавување на информацијата, на еден од начините определени во ставот (1) од овој член.

(4) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за работите од областа на животната средина поблиску ќе ја пропише содржината на објавата на документите од ставот (1) точки 1, 2, 3, 4, 5 и 7 на овој член, како и начинот на консултирање на јавноста од членот 91 на овој закон.

(5) Кога со закон или пропис донесен врз основа на закон е загарантирана доверливоста на трговските и индустриските информации, информациите за интелектуална и индустриска сопственост, вклучувајќи ги информациите од заштита на јавниот интерес, надлежните органи се должни да ја почитуваат доверливоста при постапувањето согласно со ставовите (1) и (2) од овој член, како и при спроведувањето на постапката за оцена на влијанието врз животната средина.

директно вклучување во постапките на донесување на одлуката за ТЕЦ Осломеј, односно учество на јавноста во донесување на одлуки, како и дека му е оневозможено правото на жалба, но судот не ги прифатил ваквите наводи како основани. Ова од причини што тужителот не е здружение на граѓани кое е формирано за заштита и унапредување на животната средина од подрачјето на кое се спроведува проектот, при што согласно член 90 од Законот за животна средина органот не е обврзан да го извести. Исто така, видно од списите на предметот е дека на ден 25.12.2015 година во дневните весници Д. и К. е објавена Студијата за оцена на влијанијата врз животната средина на проектот, а на ден 22.09.2016 година и објава за одржување на јавна расправа по Студијата во дневните весници Д. и К. при што сите заинтересирани граѓани, невладини и други организации можеле да достават своите забелешки и сугестии. Следствено на ова, судот ја одбил тужбата на тужителот како неоснована и го задолжил истиот да ги плати судските такси за тужба и одлука. Тужителот имал право на жалба доколку е незадоволен од оваа пресуда, во рок од 15 дена од приемот на истата до Виш управен суд преку Управниот суд. Пресудата на Управниот суд била донесена на 11.01.2019 година под У-3.бр.398/2018.

Не ни е познато дали тужителот вложил жалба.

Според наводите од образложението на Пресудата У-3.бр.398/2018 инвеститорот АД Електрани на Македонија од Скопје до Министерството за животна средина и просторно планирање доставил Известување за намера за спроведување на проект за Модернизација на ТЕЦ Осломеј заведено под број 11-8416/1 од 05.08.2014 година, заедно со листа за утврдување и листа за определување на обем за влијанието врз животната средина. Вака е постапено во согласност со член 80 од Законот за животна средина кој обврзува на тоа. Имено, со овој проект инвеститорот имал намера да изврши замена на стариот парен котел со нов дизајниран за согорување на увозен јаглен со поголема калорична вредност и со потрошувачка од приближно 350000t/годишно, модернизација на три степени од турбината, автоматизација на блокот и ревитализација на генераторот, помошна опрема за ракување со јагленот, третман на отпадни води и опрема за намалување на емисии на издувни гасови. Известувањето 11-8416/1 од 05.08.2014 година било објавено на веб страната на Министерството за животна средина и просторно планирање. Постапувајќи по известувањето Министерството донело Решение бр.11-8416/2 од 11.11.2014 година со кое е утврдена потребата од оцена на влијанието на проектот врз животната средина, со образложение дека согласно.

Заклучок

Правото на здрава животна средина е загарантирано со највисокиот акт во државата – Уставот. Големите индустриски капацитети кои не се придржуваат кон законските прописи, нанесуваат ненадоместлива штета по животот и здравјето на луѓето. Пристапот до правда од областа на животната средина мора неселективно да им биде овозможен на сите граѓани, секогаш кога ќе се утврди повреда на ова.

Државата на национално, но многу повеќе на локално ниво, мора да покаже и конкретна заложба, преку конкретни мерки и активности во борбата против загадувањето на животната средина, а не само декларативно да се бори против големите загадувачи.

Домашното законодавство мора да се усогласи со Архуската конвенција, бидејќи првите два столба од истата обврзуваат на овозможен пристап на јавноста до информациите, како и учество на јавноста во донесувањето на одлуки кое претставува втор столб од конвенцијата. Во предметниот случај, на сега тужителот му било оневозможено да учествува во донесувањето одлука за модернизација на ТЕЦ Осломеј, со образложение на судот дека истиот не е здружение на граѓани формирано за заштита и унапредување на животната средина од подрачјето на кое се спроведува проектот. Доколку конвенцијата јасно посочува и обврзува на учество на јавноста при донесување одлуки од животната средина, а притоа е прифатена од нашата држава, тогаш мора истата да се имплементира во законските одредби од домашното законодавство за да може доследно да се применува и спроведува.

Во април 2017, година на седница на Влада бил усвоен ревидираниот Национален план за намалување на емисиите на сулфур, и други загадувачки супстанции од постојните големи согорувачки инсталации, односно фирми.

„Најголемиот дел од големите согорувачки инсталации се од енергетскиот сектор, кои се користат за добивање на електрична и топлинска енергија (термоцентрали), предизвикуваат значително загадување, а само неколку од нив се дел од индустрискиот сектор“ – се наведува во ревизорскиот извештај.

Според законските одредби, индустриите, со утврдена динамика и критериуми се обврзани да воведат стандарди поврзани со заштита на животната средина и соодветно на тоа да добијат интегрирана еколошка дозвола.

„До 31.12.2016 година биле издадени 121 интегрирана еколошка дозвола, од кои 76 биле А интегрирана дозвола а 45 добиле Б интегрирана дозвола. По барање на фирмите, Владата го пролонгирала процесот на воведување на еколошки доволи во: „Макстил“ за шест месеци, на „Југохром“ за две години, РЕК Битола и РЕК Осломеј добиле рок до крајот на 2017 година. Од сите наведени инсталации, само Макстил ги има исполнето сите активности во дополнителниот рок“ – се наведува во ревизорскиот извештај.¹⁶

За соодветно справување со случите од областа на животна средина, потребно е и Судските органи активно преку бројни обуки и доусовршувања, да ја зголемуваат својата стручност, ефикасност и ефективност во борбата против загадувањето на животната средина, секогаш кога ќе се најдат во ситуација да постапуваат и одлучуваат по предмети од оваа област.

¹⁶ <https://vistinomer.mk/analiza-revizorski-naodi-koi-se-zagaduvachite-i-shto-prezemala-drzhavata/>

Случај ЈУГОХРОМ ФЕРОАЛОЈС ДОО

Подносител: Политичка партија ДОМ

Против: Југохром Фероалојс ДОО

Основ: Загадување на животната средина и природата (член 218) и Загрозување на животната средина со отпадни материји (член 230) од КЗ.

Вовед

Политичката партија ДОМ на 30 јули 2014 година поднесува кривична пријава против Југохром Фероалојс Доо од Тетово до Основното јавно обвинителство Тетово, поради непридржување кон прописите за заштита на животната средина и вршење на загадување и загрозување на животната средина, односно со своето дејствување го прекршиле членот 218 и членот 230 од КЗ.

Контекст

Југохром е фабрика за производство на феролегури која доминантно произведува феросилициум, легура која во главно се користи како суровина во челичната индустрија. Работењето на фабриката учествува со 0,9% во БДП на земјава и 7% во извозот од металопреработувачката индустрија.¹⁷

Законот за животната средина е донесен во 2005 година, и со него, металуршкиот сектор имал обврска да подготви оперативни планови за еколошко прилагодување до крајот на 2006.

Во секој оперативен план биле наведени предлог - мерки за отстранување на одредени еколошки проблеми (емисии на супстанции во воздух, водите и почвата), со рок и цена на чинење. По усогласување и контроли од соодветните институции (надзор од Државниот инспекторат), стопанскиот субјект добивал А дозвола за усогласување со оперативен план, со која можел да работи, но со обврска да го води технолошкиот процес на начин на кој нема да ги пречекорува граничните вредности за повеќе параметри (на пример, за амбиентен воздух: PM10, PM2,5, SO2, CO, O3, NO2). Краен рок за реализација на активностите од оперативниот план бил 01.04.2014 год., кога загадувачите требало да бидат еколошки прилагодени и да добија А-интегрирана еколошка дозвола, со која се обврзани на поригорозни критериуми за загадувањето, во согласност со НДТ (Најдобрите достапни техники) од европските директиви. На пример, ако за PM10 до 01.04.2014 година граничната вредност изнесуваше 50 µg/m³, сега таа вредност е 20 µg/m³.

¹⁷ <https://kapital.mk/jugohrom-odi-vo-stechaj/>

Во Југохром најголемиот проблем доаѓа од токсичните извори, зошто нема поставено филтри на оџаците и се случува неконтролирана емисија на загадувачки супстанции.

Во периодот од 11.07.2005 (кога почнува да важи Законот за животна средина) до поднесувањето на кривичната пријава, пријавениот не се придржувал кон прописите за заштита на животната средина и вршел загадување и загрозување на животната средина на начин што преку непочитување и неспроведување на законската обврска не поставил навремено заштитни уреди, со што предизвикал опасност за животот и здравјето на луѓето, како и опасност од уништување на растителниот и животинскиот свет, преку испуштање штетни материи во воздухот, поради што предизвикал, но и понатаму продолжувал да предизвикува ненадоместлива штета по здравјето на луѓето на територијата на Тетово и околината.

Основ за поднесената кривична пријава

Предметната кривична пријава била поднесена против Југохром Фероалојс ДОО како правно лице за загрозување на здравјето на граѓаните на Тетово и уништување на животната средина, почнувајќи од 11.7.2005 (кога почнува да важи Законот за животна средина) до денот на поднесувањето на кривичната пријава. Со таквите дејствија на пријавениот директно бил прекршен Законот за животна средина, член 138 став (1) (за непочитување на рокот 1.4.2014 за еколошко прилагодување) и Уставот на РМ, член 43 став (2), (каде стои дека секој е должен да ја унапредува и штити животната средина). Пријавителот при поднесувањето на кривичната пријава, меѓудругото, се повикал на Законот на животна средина (Сл.в на РМ бр.53/05; 24/07; 159/08; 83/09; 124/10; 51/11; 123/12; 93/13; 42/14) член 138 став (1) – краен рок за реализација на активност од оперативен план е 01.04.2014 год.

Југохром Фероалојс ДОО не го испочитувал Законот и не ги отпочнал навреме набавките на потребната опрема, па продолжил да ја загадува животната средина со истото темпо како и претходно, не обрнувајќи внимание на поплаките на јавноста и укажувањата и казните од институциите. Југохром Фероалојс ДОО ја имало добиено А дозволата за усогласување со оперативен план на 04.07.2008 година. Како резултат на нивното неодговорно работење, резултатите за контролираните параметри биле со големи отстапувања од дозволените граници, а особено РМ10 честичките во воздухот, кои се предизвикувачи на белодробни и разни малигни заболувања.

Како докажен материјал и наоди кои поттикнале кон поднесување на оваа кривична пријава се приложување на податоците за РМ10 од Тетово за месеците април, мај и јуни 2014 година, како и годишниот преглед за 2013 година. Податоците се добиваат од мерните станици на истата индустрија – Државен мониторинг систем за квалитет на воздухот. Како доказ упатиле и на Информацијата за канцерогени неоплазми, изготвена од Центарот за јавно здравје на РМ, како и на други студии и анализи од областа на јавното здравје, каде е јасно наведено зголемувањето на бројот на заболувања во Тетово, кои се директно поврзани со загадениот воздух.

Целосен преглед и анализа на сите параметри по години може да се види на веб страницата на Министерството за животна средина и просторно планирање

www.airquality.com.mk Податоците се добиваат од мерните станици на истата индустрија – Државен мониторинг систем за квалитет на воздухот.

Врз основа на кривичната пријава, Министерството за животна средина не дозволи натамошно продолжување на работа без исполнување на еколошките стандарди.

Со одлука на Владата, до април 2016 година, „Југохром“ требаше да ги исполни стандардите во поглед на поставувањето филтри. Досега не е исполнет главниот услов, односно поставување филтри за намалување на нивото на загадување на воздухот. Дополнителниот рок што на „Југохром“ му беше даден од Владата истече на 31 октомври 2016 година. Во април 2017 година почнаа градежните активности за бетонирање на темелите на системот за отпашување на комбинатот „Југохром“, чија изградба претставува услов поставен од Владата за овој некогашен гигант да продолжи со работа.

Заклучок

Пријавителот имал граѓански интерес да поднесе кривична пријава против сторителот на делото од причина што веќе подолг временски период пријавениот одбегнувал да ги спроведе законските обврски за заштита на околината од штетни влијанија по човековото здравје кое ги правел со неговата работа, така што одбегнувал да ги спроведе заштитните мерки определени од страна на Министерството за заштита на животната средина на Р. Македонија, како и Инспекторатот за заштита на животната средина.

Во годините наназад направени се доста измени и дополнувања на Кривичниот Законик, каде што делот за санкционирање на кривични дела од областа на животната средина е зголемен. Во главата 22 од Кривичниот Законик на Република Северна Македонија се наведени кривичните дела против животната средина и природата и истата содржи 23 члена.

Јавноста преку ТВ медиумите, но многу повеќе преку интернет порталите (домашни и странски) има можност да се запознае со моменталната состојба на загадувањето во воздухот, водата и почвата.

И покрај подобрената легислатива во однос на пристапот до информации, граѓаните понекогаш тешко доаѓаат до потребната информација, особено ако тоа се однесува за прашања поврзани со животната средина.

Конкретниот случај е редок пример каде странката директно издејствувала Министерството за животна средина да не дозволи натамошно продолжување на работа на еден металуршки гигант без исполнување на еколошките стандарди.

Јавноста не само што има право на пристап до информации, туку истата има право да учествува и во донесувањето на одлуките. Граѓаните и граѓанските организации се корективот на власта, и тие секогаш мора да реагираат кога државните институции ќе затајат во својата работа.